KAMMARRÄTTEN I GÖTEBORG
Avdelning 3

DOM

2018-08-17
Meddelad i Göteborg

Mål nr 2686-18

KLAGANDE
[redacted]

Ombud: Jurist Sofie Stråhlén
Frösunda Omsorg
Florettgatan 29 C
254 67 Helsingborg

MOTPART
Vård- och omsorgsnämnden i Helsingborgs kommun
251 89 Helsingborg

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE
Förvaltningsrätten i Malmös dom den 16 maj 2018 i mål nr 6183-17, se bilaga A

SAKEN
Stöd och service till vissa funktionshindrade

KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Kammarrätten avslår överklagandet.

YRKANDEN M.M.

[redacted] yrkar att han beviljas ytterligare personlig assistans för aktiva insatser och väntetid under dygnsvilan samt anför följande. Han har uttalade funktionsnedsättningar och grav utvecklingsstörning. Hans sömnsvårigheter och behov av hjälp av aktiva insatser under dygnsvilan är av helt annan karaktär än vad som gäller för jämnåriga barn. Han är orolig när han vaknar och behöver lugnas för att somna om. Han är vaken fyra till sex timmar per natt. Utöver aktiv tid på natten har han även behov av

Postadress Box 1531 401 50 Göteborg
Besöksadress Stora Nygatan 21
Telefon 031-732 74 00
Telefax 031-732 76 00
E-post: kammarratten.goteborg@dom.se
www.kammarratten.goteborg.se
Expeditionstid måndag – fredag 08:00–16:00

väntetid med anledning av att någon behöver befinna sig inom hörbart avstånd då han själv inte kan ta sig till sina föräldrar för att be om hjälp. Den nattliga beredskapen för honom skiljer sig kraftigt från vad som krävs för ett jämnårigt barn utan funktionsnedsättning.

Vård- och omsorgsnämnden i Helsingborgs kommun anser att överklagandet ska avslås.

SKÄLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Det är ostridigt i målet att [redacted] som vid tidpunkten för nämndens beslut var fyra år och åtta månader gammal, har rätt till personlig assistans enligt 9 § 2 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade och att hans behov av hjälp under dygnsvilan går utöver ett normalt föräldraansvar för ett jämnårigt barn utan funktionsnedsättning. Nämnden har beviljat personlig assistans för två timmars aktiva insatser under dygnsvilan. Frågan i målet är om [redacted] har behov av ytterligare personlig assistans under denna tid.

Kammarrätten konstaterar att föräldraansvaret för att ge ett barn i [redacted] ålder stöd och hjälp och finnas tillgänglig under dygnsvilan är betydande. Med hänsyn till detta, samt med beaktande av det som kommit fram om karaktären av hjälpbehoven under denna tid, bedömer kammarrätten att annat inte kommit fram än att [redacted] behov är tillgodosedda genom beviljad personlig assistans. Överklagandet ska därför avslås.

_____

KAMMARRÄTTEN I GÖTEBORG **DOM**

Mål nr 2686-18

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 1).

Niclas Falkendal

Henrik Brüsin

Nargiz Asker
referent

/Nicolas Soldati

FÖRVALTNINGSRÄTTEN I MALMÖ
Avdelning 1

DOM
2018-05-16
Meddelad i Malmö

Mål nr
6183-17

KLAGANDE
[redacted]

Ombud: Sofie Stråhlén
Frösunda Omsorg AB
Sundstorget 2
252 21 Helsingborg

MOTPART
Vård- och Omsorgsnämnden i Helsingborgs kommun
251 89 Helsingborg

ÖVERKLAGAT BESLUT
Vård- och Omsorgsnämnden i Helsingborgs kommuns beslut den 10 maj 2017

SAKEN
Personlig assistans enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)

FÖRVALNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten bifaller delvis överklagandet på så sätt att [redacted] förklaras ha rätt till personlig assistans även för på- och avklädning samt för lekaktiviteter.

Handlingarna i målet lämnas åter till Vård- och Omsorgsnämnden för bedömning och beräkning av i vilken omfattning personlig assistans ska beviljas för på- och avklädning samt för lekaktiviteter, allt i enlighet med skälen för detta avgörande.

Förvaltningsrätten avslår överklagandet i övrigt.

Postadress Box 4522 203 20 Malmö
Besöksadress Kalendegatan 6
Telefon 040-35 35 00
Telefax 040-97 24 90
E-post: forvaltningsrattenimalmo@dom.se
www.forvaltningsrattenimalmo.domstol.se
Expeditionstid måndag–fredag 08:00–16:00

BAKGRUND

Genom det överklagade beslutet beviljade Vård – och omsorgsnämnden i Helsingborgs kommun (nämnden) [redacted] personlig assistans med en omfattning av i genomsnitt 32 timmar per vecka, varav drygt 8 timmar för grundläggande behov och knappt 24 timmar för andra personliga behov, från och med den 10 maj 2017 till och med den 31 augusti 2018. Vidare avslogs [redacted] resterande ansökan om personlig assistans med motiveringen att behovet är tillgodosett genom föräldraansvaret samt insats i form av korttidsvistelse.

YRKANDE OCH INSTÄLLNING

[redacted] yrkar att han ska beviljas personlig assistans i enlighet med tidigare framlagt yrkande och anför bl.a. följande. Han har ett stort behov av hjälp i vardagen eftersom han har en uttalad funktionsnedsättning och en grav utvecklingsstörning. Hans behov är av helt annan karaktär än vad som gäller för jämnåriga barn. När det gäller av- och påklädning behöver han total handbegriplig hjälp. Han kan inte hjälpa till alls, varför det är sökt som ett grundläggande behov. Yrkandet om hjälp vid kommunikation kvarstår. Han har börjat på kyrkans barntimme för barn med funktionsvariationer och avser påbörja gymnastik till hösten. Då behöver han hjälp med kommunikation med tredje man. Han har yrkat på hjälp för lek eftersom han inte har de fysiska förutsättningarna att leka självständigt, utan får aktiv hjälp. Dessutom har han en synpåverkan som gör att han behöver hjälp att upptäcka världen runt omkring sig, att sträcka sig efter och hålla i leksaker samt sitta upp och vara aktiv med leksakerna. Han behöver även hjälp att t.ex. komma upp i en gunga eller en rutschkana och hålla sig kvar. Ett barn i motsvarande ålder behöver inte hjälp med motsvarande moment. Vidare har han uttalade sömnsvårigheter. Han är vaken fyra till sex timmar per natt och

behöver då aktiva insatser för att kunna somna om. Detta kan inte anses falla under normalt föräldraansvar för ett snart fem år gammalt barn. Ett barn i motsvarande ålder är endast i undantagsfall vaken några längre stunder på natten. Utöver aktiv tid på natten har han behov av väntetid eller passiv tillsyn eftersom någon behöver befinna sig inom hörbart avstånd eftersom han inte på egen hand kan ta sig till sina föräldrar. Hans hjälpbehov är betydligt större än vad nämnden har bedömt.

Nämnden har inte funnit skäl att ompröva beslutet och bestrider bifall till överklagandet.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Tillämpliga bestämmelser m.m.

Det är i målet ostridigt att [redacted] omfattas av personkrets 1 enligt 1 § LSS och att han är i behov av insatsen personlig assistans enligt 9 a § LSS. Frågan i målet är om han ska beviljas personlig assistans i ytterligare omfattning för att uppnå goda levnadsvillkor.

Av 7 § LSS framgår att personer som anges i 1 § har rätt till insatser enligt 9 § 1-9, om de behöver sådan hjälp i sin livsföring och deras behov inte tillgodoses på annat sätt. Genom insatserna ska den enskilde tillförsäkras goda levnadsvillkor. Till de insatser som kan beviljas hör enligt 9 § 2 biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till skäliga kostnader för sådan assistans.

Personlig assistans definieras i 9 a § första stycket LSS som personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer åt den som på grund av stora och varaktiga funktionshinder behöver hjälp med sin personliga hygien, måltider, att klä av och på sig, att kommunicera med andra eller annan

hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade (grundläggande behov). Av paragrafens andra stycke följer att den som har behov av personlig assistans för sina grundläggande behov också har rätt till sådan insats för andra personliga behov om behoven inte tillgodoses på annat sätt.

Vid bedömningen av barns rätt till personlig assistans ska särskilt beaktas vad som normalt kan anses falla inom ramen för det föräldraansvar som enligt föräldrabalken åvilar alla vårdnadshavare med hänsyn till barnets ålder, utveckling och omständigheter i övrigt (prop. 1992/93:159 s. 65 f.).

Det är endast det hjälpbehov som går utöver vad som är normalt för ett barn i samma ålder som ska läggas till grund för bedömningen av behovet av personlig assistans LSS (se t.ex. RÅ 1997 ref. 23 I och RÅ 2010 ref. 17). Föräldraansvaret har dessutom ansetts sträcka sig längre än att tillgodose behovet hos ett genomsnittligt utvecklat barn då variationen av vad som kan anses vara normalt är stor (Kammarrätten i Jönköpings dom den 7 april 2009 i mål nr 3240-08 och dom den 16 februari 2015 i mål nr 2963-14).

På- och avklädning

[redacted] har ansökt om personlig assistans till på- och avklädning som ett grundläggande behov på grund av hans funktionsnedsättning. Nämnden har inte beaktat någon tid för på- och avklädning med hänvisning till föräldraansvaret samt att hjälpbehovet inte kan anses vara så integritetskänsligt för barn i hans ålder att det berättigar till personlig assistans.

Föräldraansvaret är omfattande och långtgående för barn upp till och med fem års ålder när det gäller behov av hjälp med de grundläggande behoven. Ett barn utan funktionshinder kan bedömas behöva aktiv hjälp med t.ex. på- och avklädning utan att det ligger utanför normalvariationen med hänsyn till

barns skiftande behov, läckage vid måltider och från blöjor m.m. Men med hänsyn till omfattningen av behovet kan en viss del av denna tid anses utgöra ett grundläggande behov som går utöver det normala föräldraansvaret (Kammarrätten i Jönköpings dom den 7 oktober 2015 i mål nr 3800-14).

Av läkarintyg, utfärdat den 24 november 2016 av överläkare [redacted] vid Barn- och ungdomsrehabiliteringen i Helsingborg, framgår bl.a. följande. [redacted] har en uttalad funktionsnedsättning och en grav utvecklingsstörning. Han kan varken förflytta sig eller sitta på egen hand. Han ger ingen blickkontakt och har ingen kommunikation. Det är oklart om han ser men bedöms uppfatta ljud. Han har hjälp med allt i vardagen, t.ex. blir han påklädd och bär blöja. Han kan rulla från rygg till sida, men inte över till mage.

Utredningen i målet visar enligt förvaltningsrätten att [redacted] behov i på- och avklädningssituationen går utöver vad som får anses vara normalt föräldraansvar. Även med beaktande av att föräldraansvaret är långtgående för ett barn i [redacted] ålder och att det i vissa fall ansetts sträcka sig längre än att tillgodose behovet hos ett genomsnittligt utvecklat barn, innebär [redacted] bristande förmåga att röra sig ett omfattande hjälpbehov vid på- och avklädning. En viss del av denna tid får således anses utgöra ett behov för vilket personlig assistans ska beviljas. Det får ankomma på nämnden att beräkna tiden för behovet.

Kommunikation

Barn i förskoleåldern har normalt sett inte några omfattande aktiviteter utanför förskola och familj som kräver föräldrarnas medverkan. För ett barn i femårsåldern får därför behovet av hjälp med kommunikation anses ingå i det normala föräldraansvaret. Förvaltningsrätten gör således ingen annan bedömning gällande behovet av kommunikation än den som gjorts i det

överklagade beslutet. De närmare omständigheterna kring behoven av kommunikationshjälp vid angivna fritidsaktiviteter är inte klarlagda och medför därför inte någon annan bedömning.

Lek

Av läkarintyg, utfärdat den 4 augusti 2015 av överläkare [redacted] och arbetsterapeut [redacted] vid Barn- och ungdomsrehabiliteringen i Helsingborg, framgår bl.a. att [redacted] behöver hjälp med all förflyttning och är helt beroende av sin omgivning i alla aktiviteter. På grund av hans omfattande funktionshinder är det, enligt intyget, svårt att hitta lekaktiviteter som passar honom.

Föräldraansvaret torde vara långtgående även när det gäller behovet av och tillsynen vid lek och fritidsaktiviteter för ett femårigt barn. Det får däremot anses normalt att ett femårigt barn kan leka kortare stunder självständigt, även om en förälder övervakar och kontrollerar barnets lek och aktiverar barnet. Men mot bakgrund av den medicinska utredningen i målet finns det inte skäl, enligt förvaltningsrättens mening, att betvivla [redacted] behov av handbegripligt stöd vid lekaktiviteter. Ett sådant behov får sägas gå utöver normalt föräldraansvar. [redacted] bör därför till viss del beviljas personlig assistans till lek. Det får ankomma på nämnden att beräkna omfattningen för behovet.

Behov av stöd nattetid

[redacted] har sökt stöd även nattetid i en omfattning av fem timmar för aktiv tid respektive 93,75 minuter för väntetid per natt. Han har anfört att han är vaken fyra till sex timmar per natt och behöver då aktiva insatser för att få honom att somna om. Nämnden har beviljat honom två timmar per natt för tillsyn.

Av läkarintyget som är utfärdat den 24 november 2016 framgår, utöver vad som redan nämnts, bl.a. följande. [redacted] upplevs inte ha smärtor men är mycket orolig kvälls-och nattetid. Han har uttalade sömnsvårigheter trots tung sömnmedicinering. Han behöver stöd även på natten eftersom är orolig, har svårt att somna och vaknar frekvent på natten.

Även vid bedömningen av om väntetid på natten ingår i föräldraansvaret ska en jämförelse göras med vad ett barn i motsvarande ålder utan funktionsnedsättning kräver. Hänsyn ska tas till om frekvensen av hjälpbehoven under natten och därmed om föräldrarnas nattsömn störs i en omfattning som en förälder till ett barn utan funktionsnedsättning normalt inte behöver förvänta sig. I sådant fall ska väntetiden inte anses ingå i det normala föräldraansvaret.

Av det medicinska underlaget framgår att [redacted] har sömnproblematik och vaknar flera gånger per natt. Den form av stöd som han är i behov av på natten, hjälp att somna om, får enligt förvaltningsrättens mening anses ingå i det normala föräldraansvaret. Att ett femårigt barn vaknar flera gånger per natt och är orolig får, även sett till att detta kan variera, enligt förvaltningsrättens mening anses vara normalt. Härtill lämnar föräldrar vanligtvis inte sina barn utan vuxna under samma tak nattetid. Vad gäller väntetiden mellan uppvaknandena har även ett barn i [redacted] ålder utan funktionshinder ett behov av att ha sina föräldrar i sin omedelbara närhet under natten om något skulle hända. Det ingår därmed i det normala föräldraansvaret att tillgodose sådant behov som uppstår under natten för ett barn i [redacted] ålder. Utredningen ger inte stöd för att han är i ytterligare behov av stöd än de timmar för tillsyn nattetid som nämnden redan beviljat. [redacted] behov av stöd under natten är därmed tillgodosett genom redan beviljade timmar samt föräldraansvaret. Överklagandet ska i denna del alltså avslås.

Sammantaget ska överklagandet bifallas delvis på så vis att [redacted] förklaras har rätt till personlig assistans även för hjälpbehov vid på- och avklädning och för lek. Handlingarna i målet lämnas därför i dessa delar åter till nämnden för närmare beräkning av omfattningen av assistansbehovet.

Skäl att i övrigt bevilja personlig assistans i större omfattning än som redan beviljats av nämnden föreligger enligt förvaltningsrätten inte.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (DV 3109/1B)

Madeleine Westberg

I avgörandet har även nämndemännen Gull-Maj Banke, Kerstin Ekström och Jörgen Lidfeldt deltagit. Rätten är enig.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Den som vill överklaga kammarrättens avgörande ska skriva till Högsta förvaltningsdomstolen. Skrivelsen ställs alltså till Högsta förvaltningsdomstolen *men ska skickas eller lämnas till kammarrätten.*

Överklagandet ska ha kommit in till kammarrätten *inom tre veckor* från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Tiden för överklagande för det allmänna räknas dock från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagande infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommar-, jul- eller nyårsafton, räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Högsta förvaltningsdomstolen krävs att *prövningstillstånd* meddelas. Högsta förvaltningsdomstolen lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd inte meddelas står kammarrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Högsta förvaltningsdomstolen varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla följande uppgifter;

1. den klagandes namn, person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Dessutom ska adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nås för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges.Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till Högsta förvaltningsdomstolen
2. det beslut som överklagas med uppgift om kammarrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet
3. de skäl som klaganden vill åberopa för sin begäran om att få prövningstillstånd
4. den ändring av kammarrättens beslut som klaganden vill få till stånd och skälen för detta
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.